

Een werfbegeleiding te Diest - Hasseltsestraat

Eindverslag

Marjolein van der Waa en Johan Claeys

2020

Inhoud

1	Beschrijvend gedeelte	6
1.1	<i>Administratieve gegevens.....</i>	<i>6</i>
1.2	<i>Inleiding</i>	<i>8</i>
1.3	<i>Onderzoeksopdracht.....</i>	<i>8</i>
1.4	<i>Werkwijze en opgravingsstrategie</i>	<i>9</i>
2	Beschrijving van de archeologische site	11
2.1	<i>Landschappelijk en historisch/archeologisch kader.....</i>	<i>11</i>
2.2	<i>Terreinresultaten</i>	<i>19</i>
2.2.1	<i>Aardkundige eenheden binnen het projectgebied</i>	<i>19</i>
2.2.2	<i>Archeologische sporen</i>	<i>20</i>
2.2.3	<i>Archeologisch vondstmateriaal</i>	<i>26</i>
2.2.4	<i>Natuurwetenschappelijk onderzoek</i>	<i>26</i>
2.3	<i>Datering en interpretatie</i>	<i>27</i>
3	Assessment	28
4	Synthese en beantwoording onderzoeksvragen	29
5	Literatuur	32
6	Figurenlijst	33
	Bijlage 1 – Opgravingsplannen	35
	Bijlage 2 – Foto-inventaris.....	37
	Bijlage 3 – Dagrapporten.....	37
	Bijlage 4 – Profielbeschrijvingen	Error! Bookmark not defined.

Colofon:

Erkend archeoloog Johan Claeys (OE/ERK/Archeoloog/2017/180)

Auteurs: Johan Claeys, Marjolein van der Waa

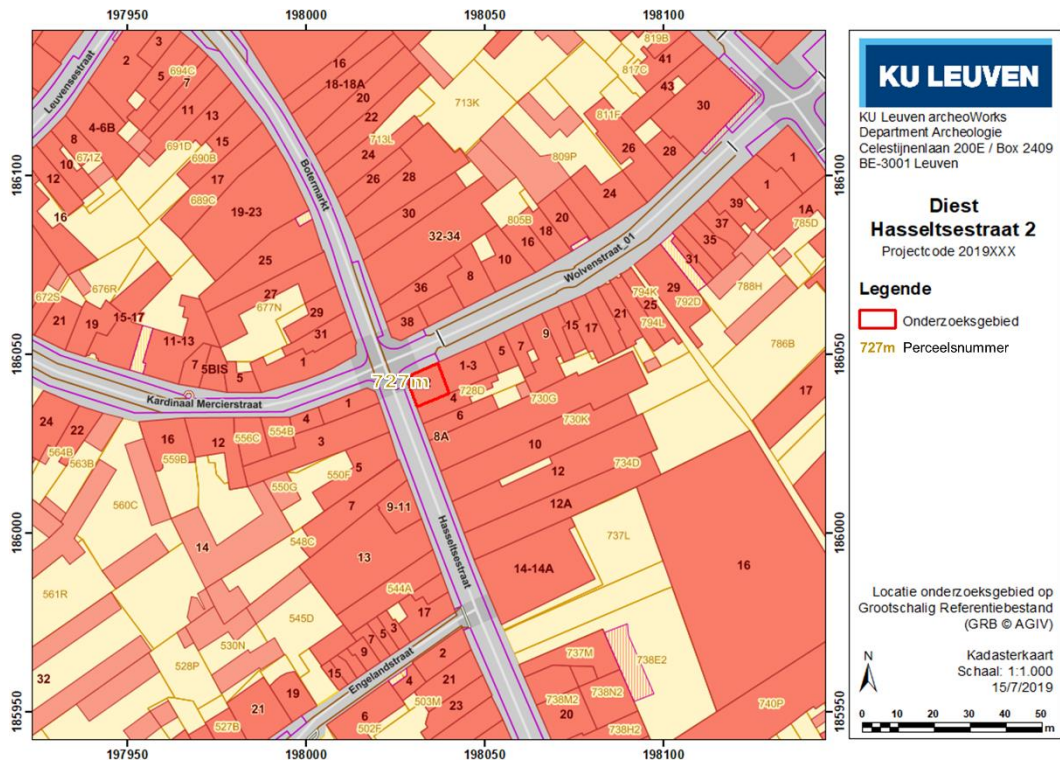
Copyright afbeeldingen © *KU Leuven archeoworks*, tenzij anders vermeld.

Bekrachtigde toelating die de werfbegeleiding als maatregel bevatte: ID 302.

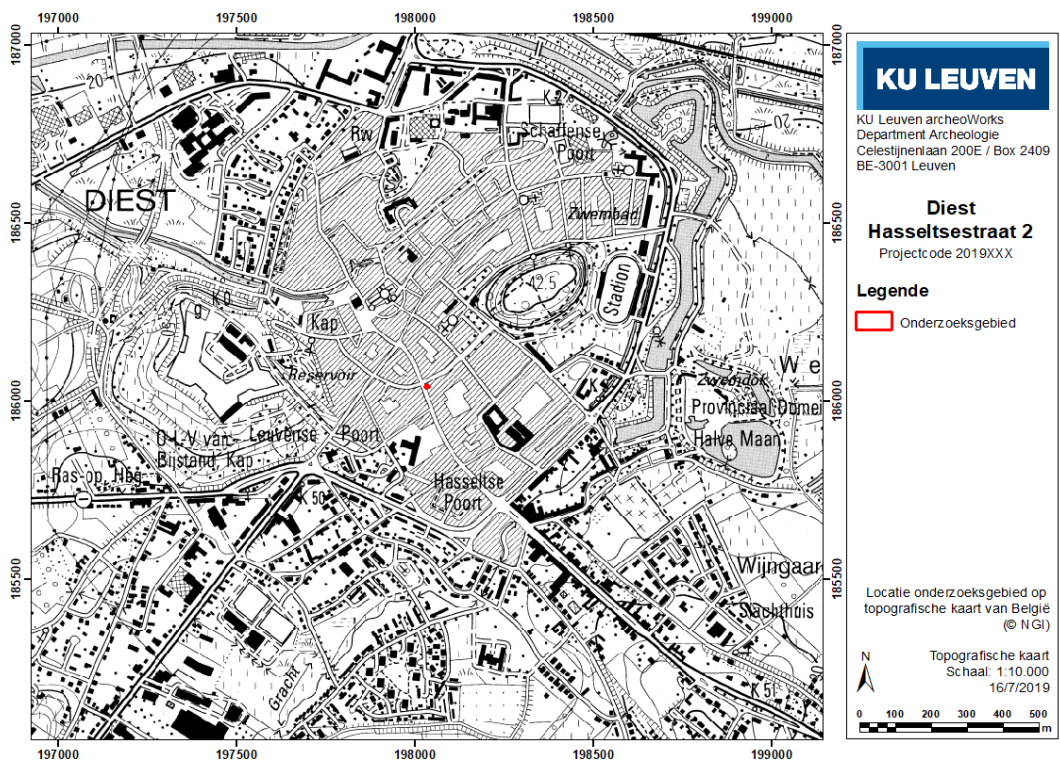
1 Beschrijvend gedeelte

1.1 Administratieve gegevens

ID archeologienota/nota	ID 302
Projectcode opgraving	2019G178
Erkend archeoloog	Johan Claeys (erkend archeoloog 2017/00180): veldwerkleider, auteur Marjolein van der Waa (erkend archeoloog 2017/00177): auteur
Locatie:	Hasseltsestraat 2, 3290 Diest (hoek Hasseltsestraat en Wolvenstraat)
Lambert coördinaten:	(<i>Bounding box</i> coördinaten – Lambert 72) ZW: x = 198028 m / y = 186035 m NO: x = 198040m / y = 186048 m
Kadastrale gegevens:	Diest Afdeling 1 / Sectie A / Perceelnr. 727m Zie Figuur 1
Oppervlakte van het terrein:	88 m ² (kadastraal plangebied) 35 m ² (bodemingreep)
Topografische kaart:	Zie Figuur 2
Datum veldwerk	Inspectie: 17 juli 2019 Werfbegeleiding: 14 augustus 2019

Figuur 1. Inplanting van het plangebied op het GRB (© AGIV).

Figuur 2. Inplanting van het (kadastraal) projectgebied op de topografische kaart van België 1996 zwart/wit (© AGIV).

1.2 Inleiding

Het plangebied betreft een perceel van 88 m² groot in het centrum van Diest, op de hoek van de Hasseltsestraat en Wolvenstraat. Op het perceel bevindt zich het apothekerspand Sophie Adams, dat sinds 2003 beschermd is als monument omwille van de aanwezige architectuurhistorische waarde (beschermingsdossiers 4.01/24020/176.1 en OB001546).

Binnen het pand werd vloerverwarming aangelegd. Aangezien de perceeloppervlakte kleiner was dan 100 m², viel deze bodemingreep buiten het traject van de archeologienota. Op vraag van het Agentschap Onroerend Erfgoed moeten de werkzaamheden in dit historische hoekhuis echter archeologisch opgevolgd worden binnen het kader van een "Aanvraag van de toelating voor handelingen aan of in beschermd erfgoed". Er werd door KU Leuven archeoWorks een aanvraagdossier opgesteld voor een archeologisch onderzoek met het oog op wetenschappelijke vraagstellingen.

Het onderzoek bestond uit een archeologische werfbegeleiding van de graafwerken. De werfbegeleiding was bedoeld om te achterhalen of er archeologische relevante waarden bewaard zijn gebleven binnen de geplande uitgraving. Een behoud *in situ* van deze potentiële resten was niet mogelijk binnen de zone van de nieuw aan te leggen vloerverwarming. Archeologische relevante waarden die tijdens de werfbegeleiding werden aangetroffen, dienden zo volledig mogelijk gedocumenteerd te worden in de vorm van een opgraving, voorafgaand aan de uitvoering van de werkzaamheden.

1.3 Onderzoeksopdracht

De voornaamste doelstelling van de werfbegeleiding is het behoud *in situ* van eventuele archeologische waarden in de ondergrond. Bij een behoud *in situ* is het doel om de archeologische waarden veilig te laten zitten, zonder dat er kans is op schade of degradatie van de archeologische sporen. Registratie en opgraving vinden alleen plaats wanneer het archeologisch niveau toch geraakt zou worden tijdens de werken. In dat geval zullen de archeologische waarden die geraakt zijn zo gedetailleerd mogelijk worden geregistreerd, waarbij zo weinig mogelijk verder wordt ingegrepen in de archeologische site. De volgende vraagstellingen staan centraal in het onderzoek:

- *Werd een archeologisch relevante bewoningsniveaus geraakt door de uitgevoerde werken? Op welke diepte bevindt dit zich archeologisch niveau?*
- *Is het behoud in situ mogelijk van het archeologisch niveau? Zo ja, hoe wordt dit behoud in situ gegarandeerd?*
- *Indien relevant, zijn er archeologische sporen teruggevonden die niet te linken zijn met het pand? Welke is de datering van dergelijke sporen? Zijn er sporen of vondsten aanwezig van één of meerdere periodes? Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?*
- *Wat is de relatie tussen de archeologische sporen / vondsten en de reeds gekende onderdelen van de apotheek en de ruimere omgeving binnen de urbane context van de stad Diest?*
- *Welke adviezen kunnen er voor het behoud in situ met het oog op eventuele bodemingrepen in de toekomst worden geformuleerd?*

1.4 Werkwijze en opgravingsstrategie

Het archeologisch onderzoek werd uitgevoerd in de vorm van een werfbegeleiding, conform de richtlijnen zoals uitgeschreven in de meest actuele versie van de Code van Goede Praktijk (CGP v4.0). Binnen dit historisch pand werden de ontgravingen voor de aanleg van een vloerverwarming in twee ruimtes archeologisch begeleid en gedocumenteerd. De diepte van de graafwerken werd bepaald door de aannemer en niet door de archeologen.

Voorafgaand werd er op 17 juli 2019 ter plaatse een kleinschalige inspectie uitgevoerd, op het moment dat er een 'kijkgat' toegankelijk was (uitgegraven door de aannemer). Dit betrof een ondiep gat ter grootte van 1 tegel, waar in de profielen alleen de funderingslagen van de moderne vloer konden herkend worden (zie ook § 2.2.1).

De archeologische werfbegeleiding vond plaats op 14 augustus 2019. Binnen een zone van 88 m² werden 2 opgravingsputten aangelegd, met een totale oppervlakte van 35 m² (WP1 = 16,5 m²; WP2 = 18,5 m²). Deze werkputten kwamen overeen met twee individuele ruimtes binnen de apotheek. De derde, grotere ruimte die de noordelijke helft van het pand uitmaakt, is gefundeerd bovenop een (laatmiddeleeuws) gewelf en maakte geen deel uit van het onderzoek.

De opgegraven zones werden verdiept tot 9,70-9,80 m TAW, wat overeenkomt met een verstoringsdiepte van 25-35 cm onder het huidige looppniveau.

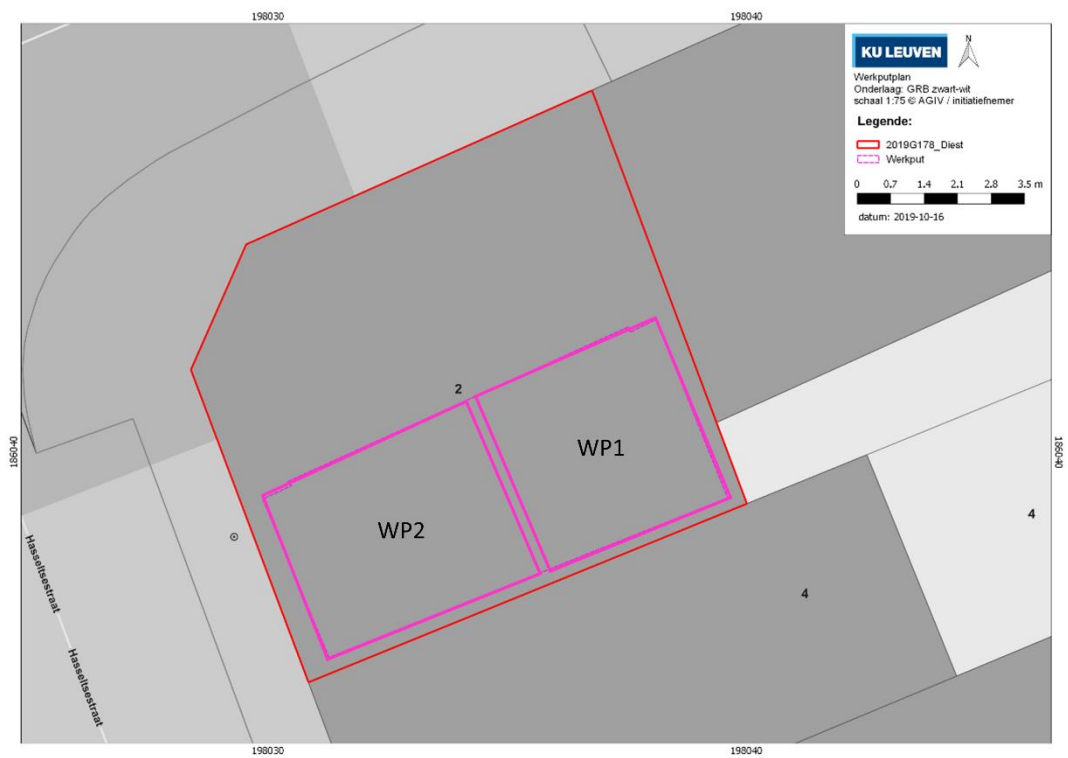
De moderne vloer werd met de hand, breekijzers en drillboor opengebroken. De moderne ophogingspakketten werden met de hand weggegraven. Om het oudste aangetroffen vloerniveau te kunnen vrijleggen, was het echter noodzakelijk om iets dieper uit te graven dan de oorspronkelijk geplande ontgravingsdiepte (deze vloer werd aanvankelijk pas aangetroffen bij het lokaal verdiepen langs de zuidelijke muur). Deze aanvullende afgraving werd verder volledig door de archeoloog zelf uitgevoerd.

De verschillende te documenteren archeologische restanten en ontgravingsvlak werden met de schop en truweel opgeschaafd en gedocumenteerd. Er werd binnen deze opgravingsdiepte geen vondstmateriaal aangetroffen in de oudere ophogingslagen.

De volgende actoren en specialisten waren betrokken bij het veldwerk:

Actor	Functie tijdens het veldwerk
Johan Claeys	Veldwerkleider, auteur, erkend archeoloog
Marjolein van der Waa	Auteur, erkend archeoloog

Er werden geen andere personen geraadpleegd voor algemene wetenschappelijke advisering.

Figuur 3. Plan met de contouren van de aangelegde werkputten.

2 Beschrijving van de archeologische site

2.1 Landschappelijk en historisch/archeologisch kader

Onderstaande landschappelijke en historische/archeologische beschrijving is grotendeels overgenomen uit het bureauonderzoek van de toelating (ID 302), met aanpassingen waar nodig.

Het te onderzoeken gebied betreft de begane grond van een apothekerspand in het historische stadscentrum van Diest. Het woonhuis is gelegen aan de Hasseltsestraat ter hoogte van nummer 2 en bestaat uit een neoclassicistisch hoekpand met een bouwdatum aan het einde van de 18^e eeuw tot begin 19^e eeuw. De funderingen en (deels) onderkeldering zijn echter van oudere, mogelijk laatmiddeleeuwse datum. Sinds 04-12-2003 is het hoekhuis beschermd als monument omwille van de aanwezige architectuurhistorische waarde (beschermingsdossiers 4.01/24020/176.1 en OB001546). Voorafgaand aan de werfbegeleiding is er geen archeologisch (voor)onderzoek binnen het pand uitgevoerd.

Het monument staat in de inventaris onroerend erfgoed omschreven als een ontleisterd hoekpand van tweeëneenhalve bouwlaag en vijf traveeën, onder een zadeldak met schild. Bouwmaterialen zijn baksteen en kalkhoudende zandsteen. De relictwaarde staat omschreven als een grotendeels ongewijzigd burgerhuis uit de periode eind-achttiende tot begin-negentiende eeuw, met een sterk beeldbepalende waarde aan één van de belangrijkste invalswegen voor Diest vanuit Hasselt. Ter hoogte van het onderzoeksgebied kruist de Hasseltsestraat zich met de Kardinaal Mercierstraat in het westen en de Wolvenstraat in het oosten. Het citadeldomein van Diest bevindt zich op ca. 235 m naar het westen.

Landschappelijk bevindt het terrein zich op een vlak gedeelte binnen de Demervallei, langs de zuidelijke oever van de Oude Demer. Het terrein ligt op een hoogte van ca. 23 m TAW en is op ca. 350 m verwijderd van de loop van de Oude Demer (Figuur 4). Op de bodemkaart (Figuur 5) staat het terrein geklasseerd als 'OB' bebouwde zone, maar in de ruimere omgeving binnen de zuidelijke alluviale vlakte van de Demer worden met name zeer sterk gleyige kleibodems gekarteerd, zonder duidelijke profielontwikkeling en aangeduid met code Efp. Iets buiten de riviervallei is voornamelijk sprake van bodemtypes als ZAfe of wPAf(p). Deze codes verwijzen naar droge zandbodems met weinig duidelijke ijzer en/of humus B horizont met in het geval van de ZAfe bodem een stenige variant op het moedermateriaal. Bij de wPAf(p) wordt daarnaast een klei-zand op geringe diepte aangetroffen en een diepe humus B horizont. Gezien de ligging van het plangebied op de grens tussen de alluviale vlakte naar hogere terreinen van de Demer, kunnen dergelijke bodemtypes ook in het huidige onderzoeksgebied voorkomen.

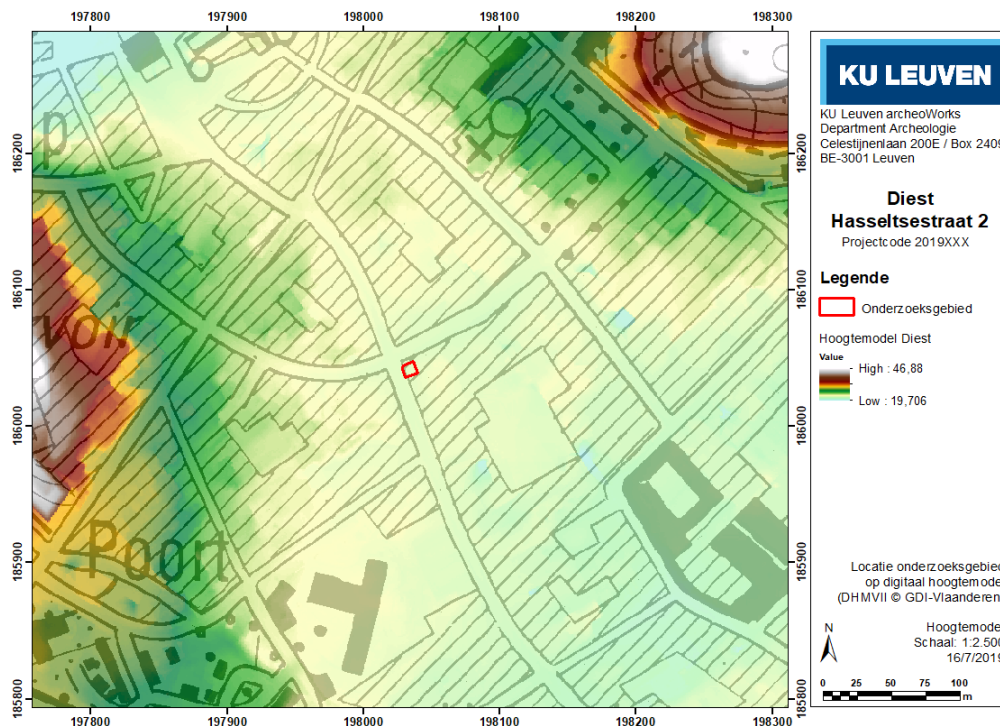
Het apothekerspand zelf werd nog niet eerder archeologisch onderzocht, maar in de nabije omgeving zijn wel talrijke vindplaatsen terug te vinden in de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) die hoofdzakelijk in connectie staan met de (middeleeuwse) urbane geschiedenis van Diest (Figuur 6). Een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem heeft bijvoorbeeld plaatsgevonden op zo'n 220 m naar het zuiden, ook aan de Hasseltsestraat (CAI ID 157190). Bij dit proefputtenonderzoek werden enkele sporen uit de nieuwe tot nieuwste tijd aangetroffen, maar er is niet overgegaan tot verdere opgraving (Cornelis et al. 2011). Een vindplaats die wel degelijk is opgegraven betreft het Warandekasteel (CAI ID 3142), waarbij hoofdzakelijk sporen uit

de middeleeuwen zijn aangetroffen, evenals oudere losse vondsten uit de steentijd en ijzertijd (Roosens & Van Impe 1985).

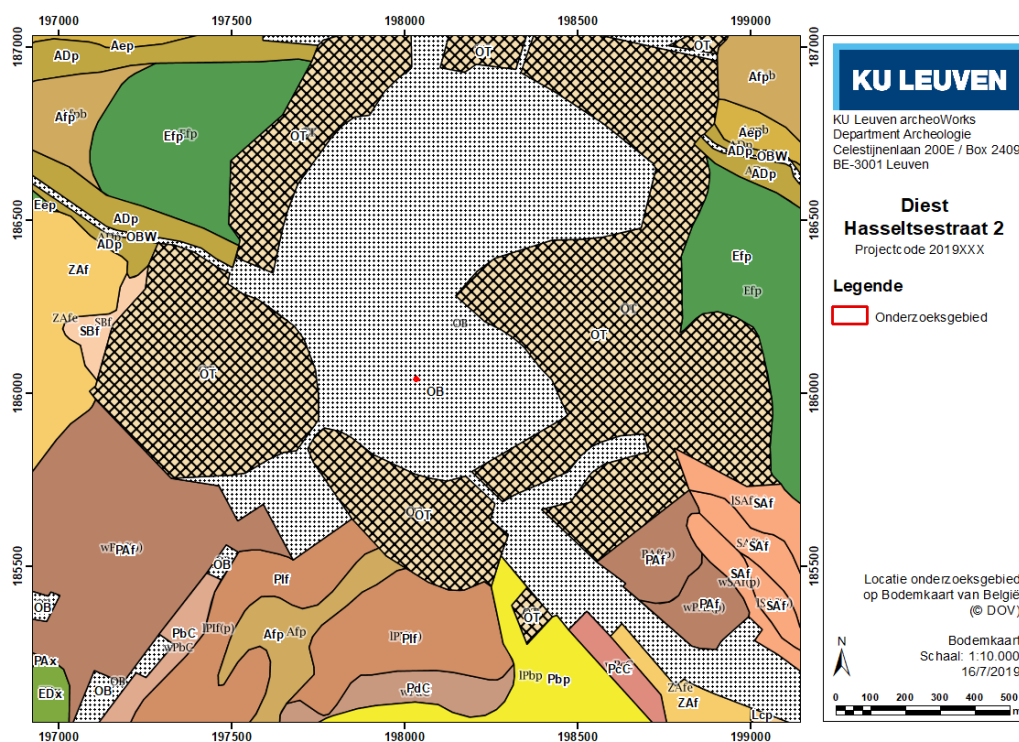
Binnen het historisch centrum van Diest werden enkele archeologienota's opgesteld, waarvan het merendeel zich in het noorden aan de overkant van de Oude Demer. Eén archeologienota werd voor een terrein opgesteld dat zich slechts 225 m naar het zuiden langs de Hasseltsestraat bevindt (ID 11552). Er werd een verwachting geformuleerd voor het aantreffen van (post-) middeleeuwse relict en Programma van Maatregelen voor een behoud *in situ* uitgeschreven (Sevenants & Magerman 2019a). Verschillende gebieden waar geen enkele archeologie meer te verwachten valt, bevinden zich allen buiten het historisch centrum van de stad en ver verwijderd van het onderzoeksgebied.

Een opeenvolging van historisch kaartmateriaal voor het plangebied toont de bouwhistorische evolutie van het huidig plangebied meer in detail voor de Nieuwe en Nieuwste Tijd (17^e eeuw tot heden). Van de hand van cartograaf Jacob Van Deventer is helaas geen stadsplattegrond uit deze periode voor de stad beschikbaar, mogelijk omdat Diest op dat moment reeds in Spaanse handen was. Er is wel een prent terug te vinden uit 1650 tot 1680 (Figuur 7), met daarop een figuratieve weergave van de stad. Stadsmuren zijn duidelijk te herkennen, maar details over mogelijke bebouwing en/of stratenpatroon binnen het onderzoeksgebied kunnen niet worden onderscheiden. Op de Villaretkaart (1745-1748, Figuur 8) is het huidig stratenpatroon duidelijk herkenbaar waarbij de Hasseltsestraat een duidelijke noordzuidas vormt. Het plangebied op de hoek met de Wolvenstraat is duidelijk bebouwd, maar details in de gebouwplattegrond zijn niet te onderscheiden. Op de Ferrariskaart (ca. 1777, Figuur 9) is een gelijkaardige situatie weergegeven, het plangebied is in zijn geheel bebouwd. Waar op de Villaretkaart echter sprake is van een grotere vierkantige achterkoer, lijkt het gebouwenblok op de Ferrariskaart breder te zijn en een groot achterhof ontbreekt. Op een topografische kaart uit 1786 (Figuur 10) zijn geen details zichtbaar van de bebouwing zelf, maar wel is te zien dat de huidige Hasseltsestraat de 'Beverstraat' wordt genoemd. De iets latere Poppkaart (1842-1879, Figuur 11) en Vandermaelenkaart (1846-1879, Figuur 12) tonen een continuering van de bebouwing. Het is op de kadasterkaart van Popp dat de duidelijk afgeschuinde hoekgevel zichtbaar is van het huidige pand.

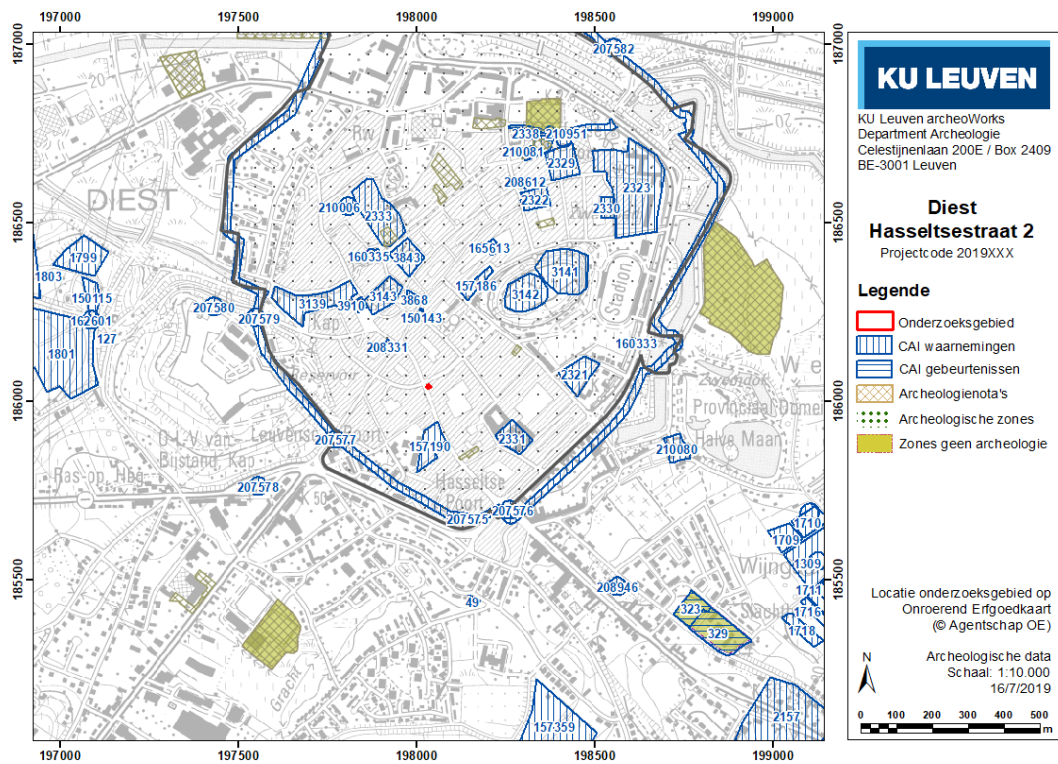
Meer recente topografische kaarten bieden geen verdere details over de inrichting en/of uiterlijk van het gebouwenblok waar het huidig apothekerspand zich in bevindt. De zone tussen de Wolvenstraat-Hasseltsestraat wordt als generiek bebouwd aangeduid op de topografische kaarten uit de latere 19^e en 20^e eeuw. De orthografische winteropname uit 2019 (Figuur 13) toont tenslotte de huidige toestand van het onderzoeksgebied.

Figuur 4. Inplanting van het plangebied op een uittreksel van het DHM-Vlaanderen (© GDI-Vlaanderen).

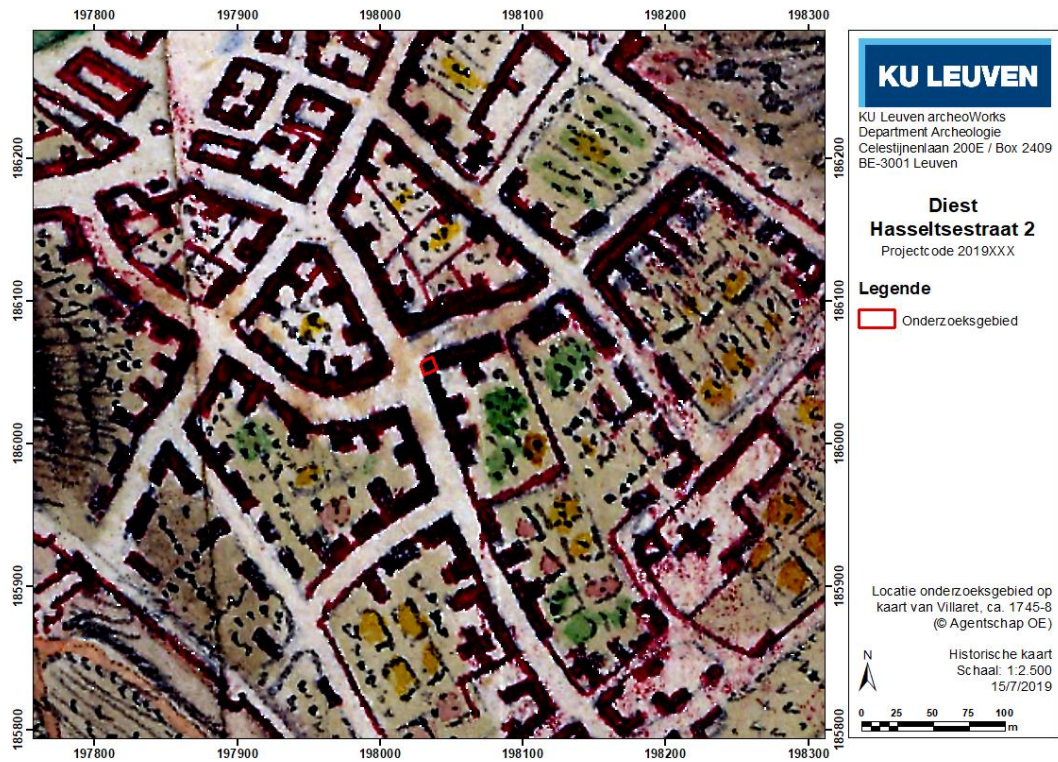
Figuur 5. Inplanting van het plangebied op de Bodemkaart van België (© AGIV).

Figuur 6. Het plangebied geplott t.o.v. gekende archeologische waarden: de archeologische zone van Diest, de CAI meldingen, gebieden waar reeds (archeologie)nota's voor opgesteld zijn en de zones waar geen archeologie te verwachten is (© Agentschap OE - DOV).

Figuur 7. Stadsgezicht van Diest uit ca. 1650-1680 (© Diest-op-kaart). Niet op schaal.

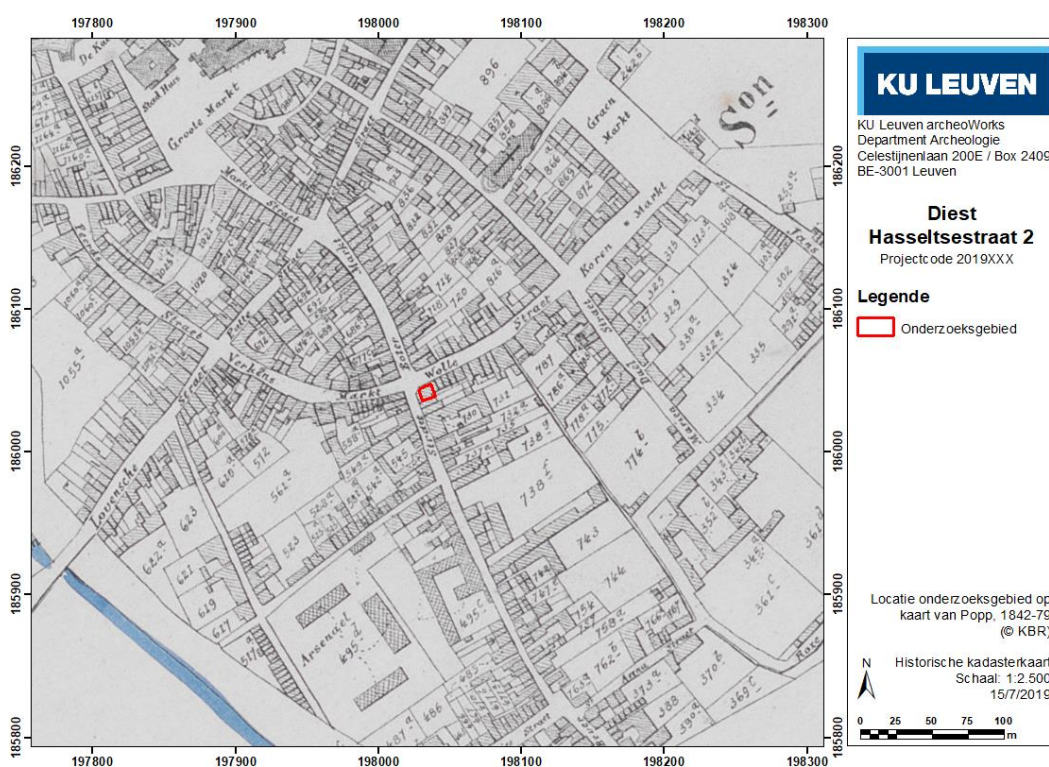
Figuur 8. Inplanting van het plangebied op de Villaretkaat (1745-1748, © AGIV).

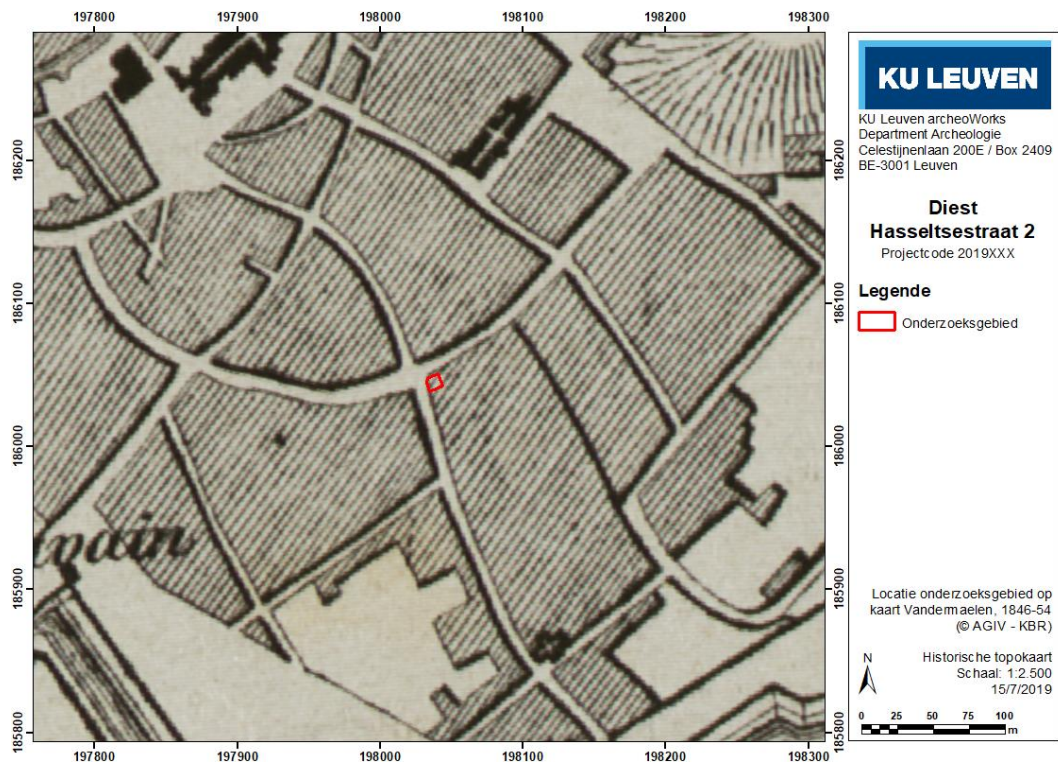
Figuur 9. Inplanting van het plangebied op de Ferrariskaart (1771-1778, © KBR).

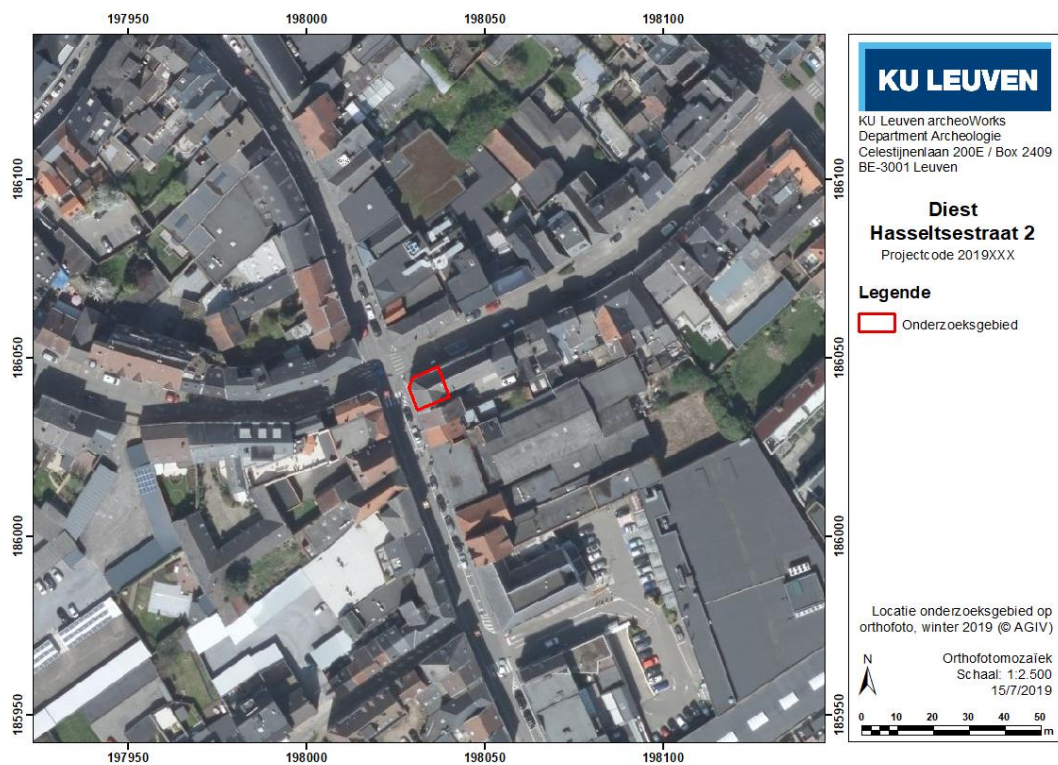
Figuur 10. Inplanting van het plangebied (rood kader) op het Plan de La Ville De Diest Levée, opgesteld door landmeter Albertus Meulemans in 1786 (© KBR via Cartesius). Niet op schaal. Het noorden bevindt zich linksboven op de afbeelding.

Figuur 11. Kadasterkaart van Popp, uit de periode 1842-1879 (© DOV).

Figuur 12. Inplanting van het plangebied op de topografische kaart van Vandermaelen (1846-1854, © AGIV).

Figuur 13. Luchtfoto 2019 met inplanting van het plangebied (© DOV).

Figuur 14. Zicht op de afgeschuinde gevel van de huidige Apotheek Adams, foto genomen in 1991 (© Onroerend Erfgoed Beeldbank: ID 285268).

2.2 Terreinresultaten

2.2.1 Aardkundige eenheden binnen het projectgebied

De graafwerkzaamheden waren oppervlakkig en bevonden zich volledig binnen de contouren van een bestaande woning, waardoor er binnen de verstoringsdiepte alleen antropogene ophogingslagen aangetroffen werden. Door het ontbreken van een natuurlijke bodemgelaagdheid, waren er geen aardkundige eenheden te documenteren.

Tijdens een terreininspectie op 17 juli 2020, voorafgaand aan de werfbegeleiding, konden we een inspectieputje (Figuur 15) documenteren die door de aannemer was gemaakt om de funderingslagen te kunnen inschatten. Door het vele puin in deze pakketten was het niet mogelijk om met truweel of boor dieper te graven en het was praktisch onmogelijk om het gat groter te maken met een schup.

De zichtbare gelaagdheid betrof een ophogingspakket van opeenvolgende lagen meer en minder puinhoudend, fijn zand, waarop de ca. 5 cm dikke laag mortelbeton van de huidige, moderne vloer is gefundeerd. Er werden geen lagen geïdentificeerd die eventueel aan oudere fasen gelinkt konden worden.

Figuur 15. Inspectieput ('kijkgat') onder de vloer van de apotheek, ter hoogte van de latere WP2.

2.2.2 Archeologische sporen

Tijdens de uiteindelijke begeleiding van de werkzaamheden op 17 augustus 2020 werden er twee werkputten en één kijkgat onderzocht. De werkwijze werd beschreven in §1.4.

In WP1 (Figuur 16-Figuur 20) werden binnen de verstoringsdiepte archeologisch relevante sporen gedocumenteerd, waaronder twee oudere vloerniveaus. Delen van het oudste vloerniveau werden vrijgelegd in het zuiden, noordwesten en oosten van het vlak (S1). Deze vloerdelen waren onderling niet verbonden, maar het gebruikte materiaal en de diepte (ca. 40 cm onder het moderne vloerniveau of ca. 9,65 m TAW) geven aan dat het om dezelfde originele vloer gaat. Deze vloer was opgetrokken uit oranje-rode bakstenen (22 x 10/11 x 5 cm) en rode tegeltjes (17/18 x 17/18 x 3 cm), in een onregelmatig patroon. Bovenop deze vloer zijn op verschillende plaatsen roetvlekken af te lezen. Deze vloer was gefundeerd op een dunne, okerkleurige kalkmortellaag (S2a), bovenop een puinlaag met veel fragmenten bouwkeraamiek en houtskool (S2d). Uit deze laag kon echter geen dateerbaar materiaal verzameld worden. In de zones waar deze vloer verdwenen was, was ze doorsneden door een pakket bouwzand (S2e), al dan niet vermengd met haardafval (S2c) of door pakketten grover puin (S2b), voornamelijk in het noordelijke deel van de werkput.

Een klein deel van een meer recente vloer werd aangetroffen langs de zuidmuur. Hiervan was de betegeling slechts heel fragmentarisch bewaard (S3), maar het lijkt erop dat het materiaal van het oudere vloerniveau was hergebruikt. Deze vloer bevond zich op ca. 20 cm onder het moderne vloerniveau en rustte op een dun laagje witte kalkmortel, bovenop een ca. 10 cm dik pakket zeer compact en zwak siltig, fijn zand (S4). Ook deze steriele laag zand leverde geen dateerbare vondsten op.

In de zuidoostelijke hoek werd een afvoerputje aangetroffen (S5), die tot op geringe diepte onder het verstoringsniveau werd onderzocht. In de vulling, die voornamelijk bestond uit een erg houtskoolrijk puinpakket, werd een fragment dierlijk botmateriaal, een spijker en een fragmentje van een (moderne) faiencetegel aangetroffen. Deze vondsten werden niet beschouwd als behoudenswaardig en werden niet ingezameld. Deze context levert ook geen datering op voor de aangetroffen vloerniveaus.

Op verschillende plaatsen langs de opstaande muren werd onmiddellijk onder het moderne loopniveau iets naar binnen springende (funderings)randen aangetroffen. Langs de oostmuur springt deze rand maximaal 20 cm naar binnen. Net zoals de overige muurfunderingen, was ze grotendeels opgetrokken uit bakstenen met een formaat van 22 x 10/11 x 5 cm (S6b), maar lokaal werd ook natuursteen (S6a) en mergel (S6c) waargenomen. De westelijke muur, die WP1 scheidt van WP2, leek slechts zeer oppervlakkig te zijn gefundeerd (ca. 15-20 cm onder het moderne vloerniveau); een observatie die we ook onmiddellijk aan de aannemer en architect hebben gemeld. Naast de schouw werden eveneens uitspringende randen herkend, bestaande uit eenzelfde type baksteen (S7), alsook een gootje (S8), waarvan de functie niet onmiddellijk duidelijk is.

Bovenop deze oudere vloerniveaus bestond de weggegraven laag uit puinrijk zand dat als fundering diende voor de meest recente vloer van de apotheek. In dit pakket werd onder andere plastic en rubber aangetroffen.

Figuur 16. Vlakfoto van WP1, zicht vanuit het westen (© KU Leuven archeoworks).

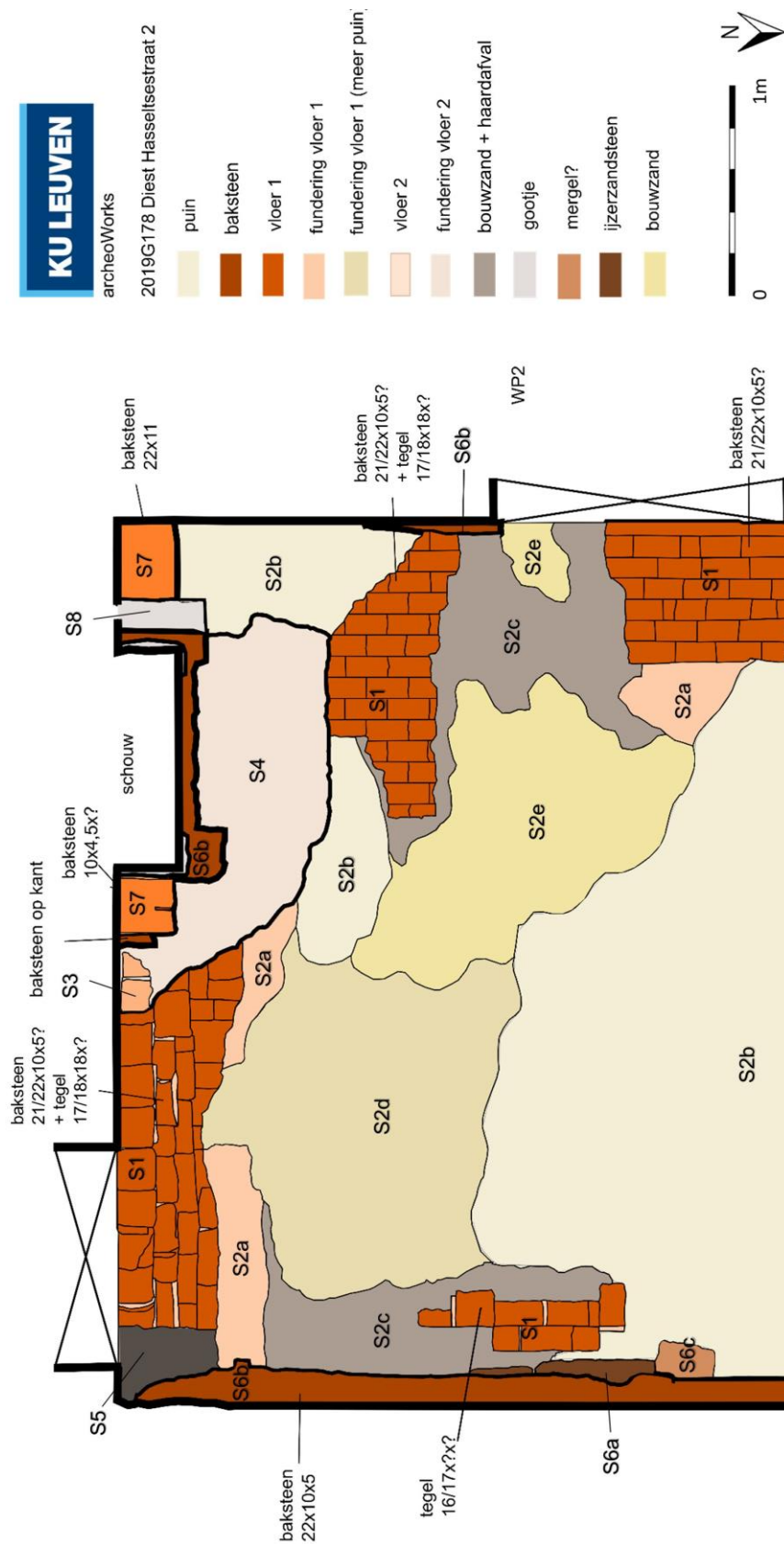
Figuur 17. Vlakfoto van WP1, zicht vanuit het noorden (© KU Leuven archeoworks).

Figuur 18. Detail van de zuidwestelijke hoek van WP1, met de twee oudere vloerniveaus. Het moderne vloerniveau wordt weergegeven door de rode lijnen. Het oudste vloerniveau (rode baksteen en tegels) zal bewaard blijven onder de vloerverwarming (© KU Leuven archeoworks).

Figuur 19. Detail van een stuk originele vloer in het westen van WP1 (© KU Leuven archeoworks).

Figuur 20. Vlaktekening van WP1.

In WP2 (Figuur 21) werd binnen de verstoringsdiepte alleen de (recente) ophogingslaag onder het huidige vloerniveau aangesneden, bestaande uit puinhoudend zand. Daarop werd besloten om in de zuidoostelijke hoek van de werkput een kijkgat aan te leggen tot op een diepte van 55 cm diepte (Figuur 22). Dit kijkgat werd gefotografeerd; ingetekend en de architecturale observaties die erin werden aangetroffen werden beschreven. Door de beperkte afmetingen (ca. 75 x 75 cm) konden hier maar weinig conclusies uit getrokken worden.

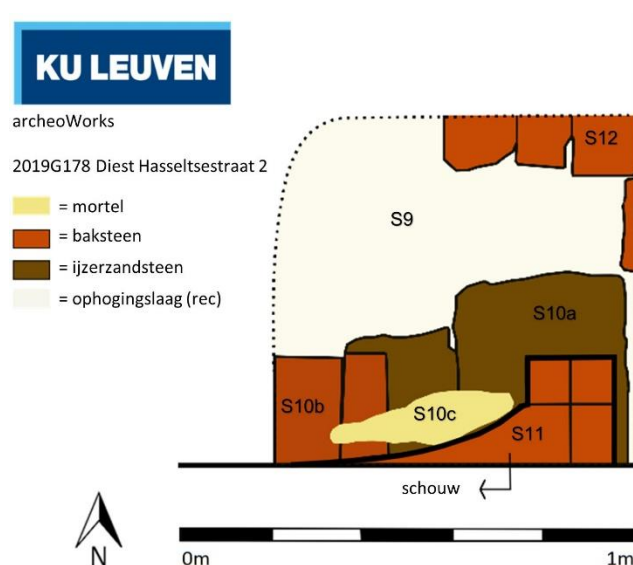
De oostelijke helft van een schouw werd vrijgelegd. De opstaande delen van deze schouw (S11) waren opgetrokken uit bakstenen (opnieuw 22 x 10 x 5 cm). In de moderne layout van de apotheek was er van deze schouw geen spoor meer. Deze was oorspronkelijk aangelegd bovenop een fundering (S10a) uit ijzerzandsteen (S10a), baksteen (S10b) en mortel (S10c), waarvan de bovenkant zich op een diepte van 40 cm onder het moderne vloerniveau bevond (ca. 9,65 m TAW). Er kon geen archeologisch behoudenswaardig of dateerbaar vondstmateriaal geassocieerd worden met deze bouwfase.

In de noordelijke helft van het kijkgat werd een deel van een bakstenen vloertje (S12) vrijgelegd, min of meer op dezelfde diepte als het oudste vloerniveau in de aanpalende ruimte (WP1). De opgegraven strata binnen het kijkgat bestonden uit een puinpakket (S9) dat niet te onderscheiden was van de recente ophogingslaag erboven.

Door de compactie van de lagen en de hoeveelheid puin in de bodem was het niet mogelijk om dieper te boren vanuit het aangelegde vlak. Er werden pogingen ondernomen op verschillende locaties in beide werkputten.

Figuur 21. Vlakfoto van WP2, zicht vanuit het noorden. Het kijkgat bevindt zich in de zuidoostelijke hoek (linksboven op de foto) (© KU Leuven archeoworks).

Figuur 22. Foto en vlaktekening van het kijkgat in WP2 (© KU Leuven archeoworks).

Aangezien de oudste vloer (S1 in WP1 en S12 in WP2) zich onder de geplande ontgravingen voor de vloerverwarming bevond, kon ze bewaard blijven (Figuur 23). De volledige ruimte, incl. de bewaarde vloerdelen, werd afgedekt met plastic alvorens er beton werd gegoten. De meer recente vloer (S3 in WP1; niet aangetroffen in WP2) bevond zich echter binnen de uit te graven diepte, waarna ze dus na documentatie diende te worden verwijderd.

Figuur 23. Na het verwijderen van de restanten van de jongere vloerniveau (tegelvloer S3 en fundering S4), werd plastic uitgerold. De oudere vloer (S1 in WP1; S12 in WP2) blijft hieronder bewaard. Bovenop het plastic zal beton worden gegoten (KU Leuven archeoWorks).

2.2.3 Archeologisch vondstmateriaal

Er werd tijdens het veldwerk alleen vondstmateriaal aangetroffen in het funderingspakket onder de moderne vloer. Dit vondstmateriaal werd niet ingezameld. De laag die de twee oudere vloerniveaus scheidde bestond uit steriel zand. De laag waarop de oudste aangetroffen vloer rustte bestond deels uit een zandpakket en deels uit puin, zonder dateerbare vondsten binnen de voorziene verstoringsdiepte. Er werden geen vondsten ingezameld.

2.2.4 Natuurwetenschappelijk onderzoek

Er zijn geen contexten aangetroffen die kansen boden voor natuurwetenschappelijk onderzoek. Er zijn aldus geen monsters verzameld.

2.3 Datering en interpretatie

Bij de archeologische begeleiding zijn 12 spoornummers uitgedeeld. Deze kunnen echter geclusterd worden in een aantal betekenisvolle contexten: twee vloerniveaus met hun geassocieerde strata, de muurfunderingen, een schouw en een afvoerputje. Er werden geen vondsten ingezameld.

Er werden in de werkputten twee verschillende oudere vloerniveaus herkend, die beide slechts ten dele bewaard waren. Het oudste vloerniveau was aangelegd in een mengeling van rode bakstenen en tegels. Van dit niveau zijn segmenten herkend in beide werkputten en het is mogelijk dat het hier oorspronkelijk één doorlopende vloer betrof. Het jongere niveau is alleen aangetroffen tegen de zuidelijke muur van WP1, waarbij er mogelijk gebruik gemaakt is van restanten van de oudere vloer. Deze vloer is echter te fragmentarisch bewaard om er verdere conclusies aan te kunnen koppelen.

Er zijn geen vondsten aangetroffen die eventueel een datering konden opleveren voor de vloerniveaus. De bakstenen gebruikt in de oudste vloer zijn van hetzelfde formaat als de bakstenen waaruit de (laatmiddeleeuwse) funderingen en kelder zijn opgetrokken. Het is dus erg waarschijnlijk dat deze vloer de neoclassicistische bouwfase van het pand voorafgaat en geassocieerd moet worden met een eerdere bouwfase. Dit niveau bevindt zich ook te diep ten opzichte van de huidige opstaande muren. Ook de schouw, aangetroffen in het kijkgat van WP1, en het afvoerputje, in de zuidoostelijke hoek van WP1, moeten bij deze bouwfase gerekend worden. Het jongere vloerniveau kan eventueel wel in verband gebracht worden met de oorspronkelijke bouw van de huidige layout van het gebouw, ook wanneer we het niveau ten opzichte van de opstaande muren in rekening brengen (Figuur 18).

3 Assessment

Deze archeologische observaties werden uitgevoerd in de vorm van een archeologische begeleiding, in het kader van een wetenschappelijke vraagstelling. De locatie betrof een neoclassicistisch burgerhuis (tegenwoordig apothekerspand), daterend uit de late 18^e of vroege 19^e eeuw. De funderingen en de kelder onder de noordelijke helft van het pand zijn echter wellicht van oudere datum (mogelijk laatmiddeleeuws). Deze kelder loopt in oostelijke richting door onder de aanpalende panden langs de Wolvenstraat 1-3.

De op te graven werkputten betroffen de zuidelijke helft van het pand, opgedeeld in twee qua oppervlakte min of meer gelijkwaardige ruimtes. Door de aanwezigheid van een kelder in de noordelijke helft van het pand, op oppervlakkige diepte, konden hier geen aanvullende archeologische waarnemingen worden uitgevoerd.

Er werden in de werkputten twee verschillende oudere vloerniveaus herkend. Ondanks het ontbreken van dateerbaar vondstmateriaal kunnen we uit de stratigrafische relaties en associaties afleiden dat het oudste vloerniveau, bestaande uit een mix van rode bakstenen en tegels, geassocieerd dient te worden met een bouwfase die de huidige neoclassicistische layout van het pand voorafgaat. De gebruikte bakstenen komen overeen met het type bakstenen gebruikt in de (oudere) muurfunderingen en kelder. Het is wel mogelijk dat het jongere vloerniveau overeenkomt met de bouw van het huidige pand in de late 18^e of vroege 19^e eeuw.

Het oudste vloerniveau kon bewaard blijven. Ze werd afgedekt met zwarte plastic alvorens er beton zou gegoten worden. Het meer recente vloerniveau diende uitgebroken te worden in WP1, aangezien het binnen de geplande verstoringsdiepte viel. Binnen WP2 zijn er binnen de verstoringsdiepte geen behoudenswaardige archeologische overblijfselen aangetroffen. De restanten van de schouw in WP2 konden ook bewaard blijven.

Het is mogelijk dat er onder het oudste aangetroffen vloerniveau nog vondstcontexten en oudere leefniveaus aanwezig zijn, die aldus in situ bewaard kunnen blijven. Binnen de impact van de huidige bodemingrepen kon hierover echter geen zekerheid verkregen worden.

4 Synthese en beantwoording onderzoeksvragen

Binnen het plangebied, een perceel van 88 m² groot op de hoek van de Hasseltsestraat en Wolvenstraat in het historische centrum van Diest, werd nieuwe vloerverwarming aangelegd. Door de beperkte perceelgrootte viel deze bodemingreep buiten het traject van de archeologienota. Aangezien er zich op het perceel echter een als monument beschermde apothekerswoning bevindt dienden deze werken op vraag van het Agentschap Onroerend Erfgoed toch archeologisch te worden opgevolgd. KU Leuven archeoWorks stelde daarop een dossier samen voor een archeologisch onderzoek met het oog op wetenschappelijke vraagstellingen.

Er werden 2 werkputten opgegraven in de zuidelijke helft van het pand, overeenkomend met twee ruimtes bovengronds van gelijkaardige oppervlakte (resp. 18,5 en 16,5 m²). Er werden in de werkputten twee verschillende oudere vloerniveaus herkend. Ondanks het ontbreken van dateerbaar vondstmateriaal kunnen we afleiden dat het oudere vloerniveau de huidige neoclassicistische layout van het pand voorafgaat. Met deze vloer kon ook een schouw en afvoerputje in verband gebracht worden. Het is wel mogelijk dat het jongere vloerniveau overeenkomt met de bouw van het huidige pand in de late 18^e of vroege 19^e eeuw.

Het oudste vloerniveau en geassocieerde sporen konden bewaard blijven onder de aan te leggen vloerverwarming. Het meer recente vloerniveau diende uitgebroken te worden, aangezien het binnen de geplande verstoringsdiepte viel. Het is mogelijk dat er onder het oudste aangetroffen vloerniveau nog vondstcontexten en oudere leefniveaus aanwezig zijn, die aldus in situ bewaard kunnen blijven.

Het onderzoek stelt ons in staat de in § 1.3 vooropgestelde onderzoeksvragen te beantwoorden:

- *Werd een archeologisch relevant bewoningsniveau geraakt door de uitgevoerde werken? Op welke diepte bevindt dit zich archeologisch niveau?*

Er werden twee vloerniveaus herkend tijdens de archeologische begeleiding; beide slechts fragmentarisch bewaard. Het oudste niveau bevond zich op ca. 40 cm onder het moderne vloerniveau (zijnde een absolute hoogte van ca. 9,65 m TAW). Het jongere vloerniveau bevond zich ca. 10 cm hoger.

De ophogingspakketten bevatten geen archeologisch relevante vondsten, maar puin en modern afval tot minimaal de onderzijde van de ontgravingen. Er werden met andere woorden geen archeologisch waardevolle lagen weggegraven. Mogelijk zijn er onder het oudste aangetroffen vloerniveau wel relevant vondstlagen, oudere leefniveaus en sporen aanwezig. Dit kon echter binnen de beperkingen die gepaard gingen met deze archeologische begeleiding niet vastgesteld worden.

- *Is het behoud in situ mogelijk van het archeologisch niveau? Zo ja, hoe wordt dit behoud in situ gegarandeerd?*

De jongere vloer bevond zich binnen de verstoringsdiepte noodzakelijk voor de aanleg van de vloerverwarming. Deze diende na documentatie verwijderd te worden. De

oudere vloer en de daarmee geassocieerde afvoerput (in WP1) en schouw (in WP2) konden wel bewaard blijven. Deze niveaus werden afgedekt met zwart plastic alvorens beton zou gegoten worden.

- *Indien relevant, zijn er archeologische sporen teruggevonden die niet te linken zijn met het pand? Welke is de datering van dergelijke sporen? Zijn er sporen of vondsten aanwezig van één of meerdere periodes? Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?*

Deze vragen zijn niet van toepassing. De aangetroffen sporen zijn allemaal te linken aan de huidige of voorgaande woonfasen binnen dit pand. De geplande ontgravingen bleven relatief oppervlakkig en beperkt tot het weggraven van (moderne) ophogings- en funderingslagen onder het moderne loopniveau.

- *Wat is de relatie tussen de archeologische sporen / vondsten en de reeds gekende onderdelen van de apotheek en de ruimere omgeving binnen de urbane context van de stad Diest?*

Het oudere vloerniveau dateert wellicht van vóór de layout (eind 18^e of begin 19^e eeuw) van het neoclassistische pand en gaat mogelijk terug tot de late middeleeuwen. De in deze vloer gebruikte bakstenen betreffen hetzelfde type dat diende voor de constructie van de kelder (onder het noordelijke deel van het pand en continuerend onder de aanpalende woningen aan de Wolvenstraat), alsook voor de funderingen van het huidige opstaande muurwerk. Uit oud kaartmateriaal blijkt dat dit perceel zeker reeds vóór de constructie van het huidige pand bewoond was. Deze oudere fase dateert mogelijk uit de late middeleeuwen. Het feit dat deze vloer duidelijk in een onregelmatige mix van rode bakstenen en rode tegels was aangelegd, kan erop wijzen dat dit niet meer de originele staat van de vloer betreft. Mogelijk zijn oudere vloerniveaus bewaard op een dieper niveau.

In de funderingen van het muurwerk zowel als in de schouw werd behalve rode baksteen ook ijzerzandsteen en een enkele mergelblok gebruikt.

Het jongere vloerniveau betreft mogelijk het originele vloerniveau van het neoclassistische pand, hoewel dit niet gestaafd kan worden aan de hand van dateerbaar vondstmateriaal. Behalve het onderliggende funderingspakket waren er van deze vloer zelf maar een tweetal tegeltjes deels bewaard. Deze leken van hetzelfde type als de tegels gebruikt in de oudere vloer. Mogelijk is materiaal uit het oudere niveau dus hergebruikt in deze fase.

- *Welke adviezen kunnen er voor het behoud in situ met het oog op eventuele bodemingrepen in de toekomst worden geformuleerd?*

De aangebrachte plastic, die de onderkant vormt van de beton fundering voor de vloerverwarming, duidt in WP1 de scheiding aan met archeologisch relevante niveaus, aangezien ze onmiddellijk bovenop het oudst aangetroffen vloerniveau is aangebracht. Naar verwachting kunnen er nog oudere leefniveaus en sporen in goede toestand bewaard zijn onder dit niveau. Eventuele toekomstige bodemingrepen die dieper reiken

dan de huidige, moderne verstoringen, dienen archeologisch opgevolgd en gedocumenteerd te worden.

In WP2 bevindt er zich nog deels een buffer bestaande uit een ca. 10-20 cm modern ophogingspakket dat naar alle waarschijnlijkheid tot op het oudere vloerniveau doorloopt. Ook hier geldt dat toekomstige bodemingrepen die dieper reiken dan de vloerverwarming dienen archeologisch opgevolgd en gedocumenteerd te worden.

5 Literatuur

Cornelis, L., Devroe, A. & Sevenants, W. (2011) *Archeologische prospectie met ingreep in de bodem te Diest - Hasseltsestraat (prov. Vlaams-Brabant)* (Triarch Rapport 2011-3 2011/024) Erps-Kwerps.

Decramer, W. & De Raymaecker, A. (2019) *Archeologienota: De verbouwingen aan de Hasseltsestraat 60 te Diest* (Studiebureau Archeologie rapport) Tienen.

De Langhe, H. & Driesen, P. (2017) *Archeologienota: Diest, Michel Theysstraat Verbouwing van een portierswoning en bouw van twee woningen* (ARON rapport 516) Tongeren.

Deville, T., Houbrechts, S., Simons, R. & De Nutte, G. (2019) *Archeologienota: Michel Theysstraat 54 -56 te Diest* (Condor Rapporten 536 A) Hasselt.

Roosens, B. & Van Impe, J. (1985) *Het Warandekasteel te Diest, Archaeologia Belgica I* (dl 2), 117-122.

Sevenants, W. & Magerman, K. (2018) *Archeologienota: Michel Theysstraat 44/46 Diest (prov. Vlaams-Brabant)* (Triharch rapport) Erps-Kwerps.

Sevenants, W. & Magerman, K. (2019a) *Archeologienota: Nieuwbouw Schotlandstraat 27-29 Diest (prov. Vlaams-Brabant)* (Triharch rapport) Erps-Kwerps.

Sevenants, W. & Magerman, K. (2019b) *Archeologienota: Sloop & nieuwbouw Sint-Janstraat 15 Diest (prov. Vlaams-Brabant)* (Triharch rapport) Erps-Kwerps.

Van Ranst, E. & Sys, C. (2000) Eenduidige legende van de digitale bodemkaart van Vlaanderen (schaal 1:200.000), Gent: Laboratorium voor Bodemkunde.

Geraadpleegde websites

AIV (Agentschap voor Informatie Vlaanderen) viewer: gdiviewer.aiv.be

Beeldbank Onroerend Erfgoed: beeldbank.onroenderfgoed.be

Cartesius (kaarten, plattegronden, schetsen en luchtbeelden): cartesius.be

Centrale Archeologische Inventaris: cai.onroenderfgoed.be

Diest op kaart: diest.bbts.be/diest-op-kaart/

Geoportaal Vlaanderen: geo.onroenderfgoed.be

Geopunt Vlaanderen: geopunt.be

Inventaris Onroerend Erfgoed: onroenderfgoed.be

Koninklijke Bibliotheek van België: kbr.be

Rijksarchief van België: search.arch.be

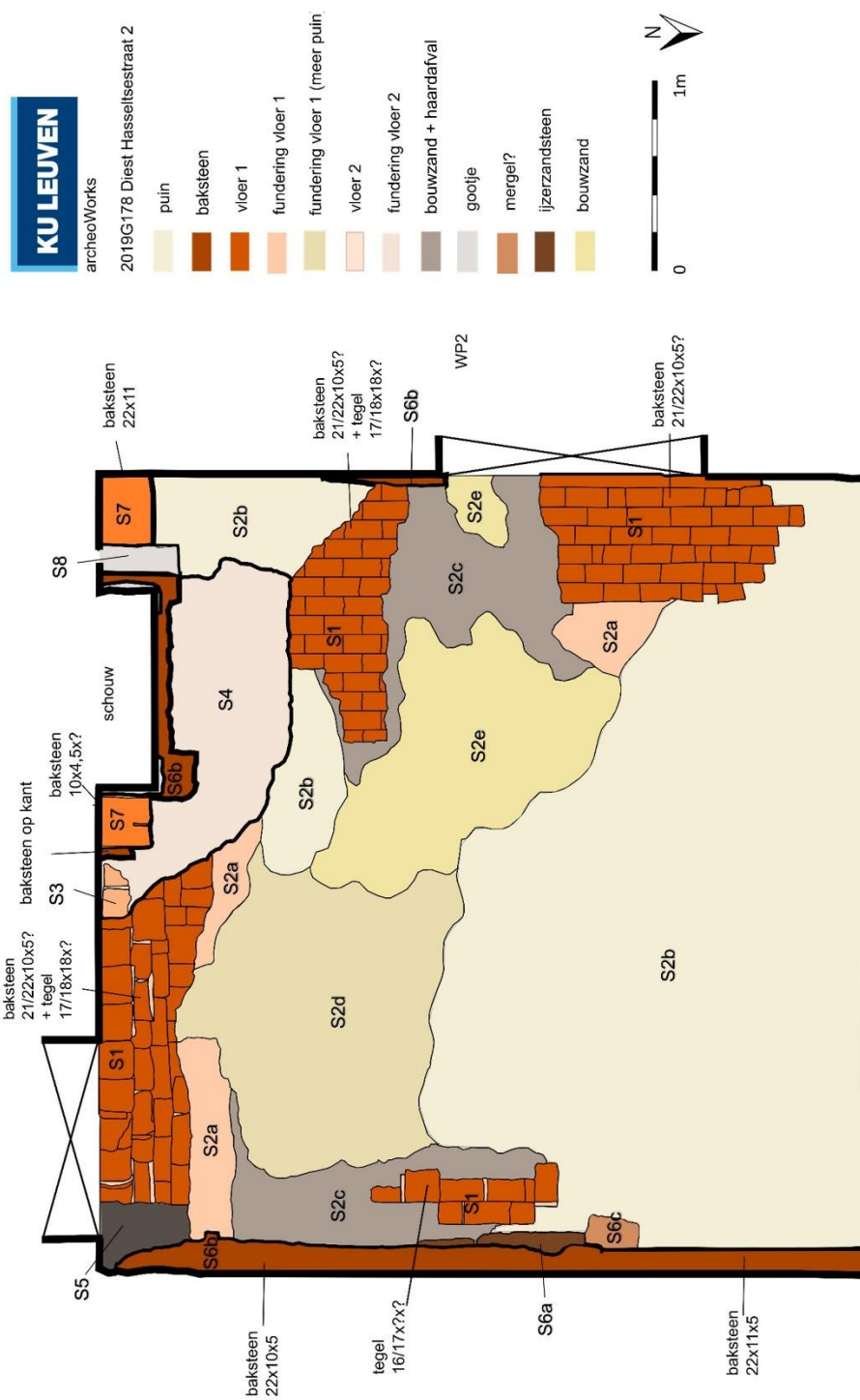
Vlaamse Erfgoeddatabanken: erfgoedplus.be

6 Figurenlijst

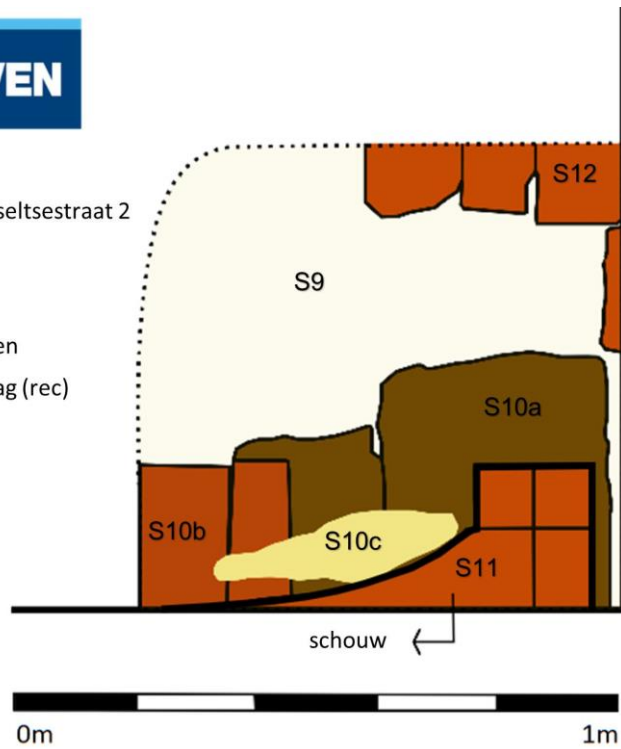
<i>Figuur 1. Inplanting van het plangebied op het GRB (© AGIV).</i>	7
<i>Figuur 2. Inplanting van het (kadastraal) projectgebied op de topografische kaart van België 1996 zwart/wit (© AGIV).</i>	7
<i>Figuur 3. Plan met de contouren van de aangelegde werkputten.</i>	10
<i>Figuur 4. Inplanting van het plangebied op een uittreksel van het DHM-Vlaanderen (© GDI-Vlaanderen).</i>	13
<i>Figuur 5. Inplanting van het plangebied op de Bodemkaart van België (© AGIV).</i>	13
<i>Figuur 6. Het plangebied geplot t.o.v. gekende archeologische waarden: de archeologische zone van Diest, de CAI meldingen, gebieden waar reeds (archeologie)nota's voor opgesteld zijn en de zones waar geen archeologie te verwachten is (© Agentschap OE - DOV).</i>	14
<i>Figuur 7. Stadsgezicht van Diest uit ca. 1650-1680 (© Diest-op-kaart). Niet op schaal.</i>	14
<i>Figuur 8. Inplanting van het plangebied op de Villaretkaart (1745-1748, © AGIV).</i>	15
<i>Figuur 9. Inplanting van het plangebied op de Ferrariskaart (1771-1778, © KBR).</i>	15
<i>Figuur 10. Inplanting van het plangebied (rood kader) op het Plan de La Ville De Diest Levée, opgesteld door landmeter Albertus Meulemans in 1786 (© KBR via Cartesius). Niet op schaal. Het noorden bevindt zich linksboven op de afbeelding.</i>	16
<i>Figuur 11. Kadasterkaart van Popp, uit de periode 1842-1879 (© DOV).</i>	16
<i>Figuur 12. Inplanting van het plangebied op de topografische kaart van Vandermaelen (1846-1854, © AGIV).</i>	17
<i>Figuur 13. Luchtfoto 2019 met inplanting van het plangebied (© DOV).</i>	17
<i>Figuur 14. Zicht op de afgeschuinde gevel van de huidige Apotheek Adams, foto genomen in 1991 (© Onroerend Erfgoed Beeldbank: ID 285268).</i>	18
<i>Figuur 15. Inspectieput ('kijkgat') onder de vloer van de apotheek, ter hoogte van de latere WP2.</i>	19
<i>Figuur 16. Vlakfoto van WP1, zicht vanuit het westen (© KU Leuven archeoworks).</i>	21
<i>Figuur 17. Vlakfoto van WP1, zicht vanuit het noorden (© KU Leuven archeoworks).</i>	21
<i>Figuur 18. Detail van de zuidwestelijke hoek van WP1, met de twee oudere vloerniveaus. Het moderne vloerniveau wordt weergegeven door de rode lijnen. Het oudste vloerniveau (rode</i>	

<i>baksteen en tegels) zal bewaard blijven onder de vloerverwarming (© KU Leuven archeoworks).</i>	22
<i>Figuur 19. Detail van een stuk originele vloer in het westen van WP1 (© KU Leuven archeoworks).</i>	22
<i>Figuur 20. Vlaktekening van WP1.</i>	23
<i>Figuur 21. Vlakfoto van WP2, zicht vanuit het noorden. Het kijkgat bevindt zich in de zuidoostelijke hoek (linksboven op de foto) (© KU Leuven archeoworks).</i>	24
<i>Figuur 22. Foto en vlaktekening van het kijkgat in WP2 (© KU Leuven archeoworks).</i>	25
<i>Figuur 23. Na het verwijderen van de restanten van de jongere vloerniveau (tegelvloer S3 en fundering S4), werd plastic uitgerold. De oudere vloer (S1 in WP1; S12 in WP2) blijft hieronder bewaard. Bovenop het plastic zal beton worden gegoten (KU Leuven archeoWorks).</i>	26

Bijlage 1 – Opgravingsplannen

- = mortel
- = baksteen
- = ijzerzandsteen
- = ophogingslaag (rec)

Allesporenkaart kijkgat WP2.

Bijlage 2 – Sporenlijst

Spoor	Put	Vlak	Type	Opmerking	Vulling	Tint	Bijkleur	Hoofdkleur	Textuur	Karakter	Opmerking vulling
1	1	1	1 vloer	mix bkst (22x10x5) en tgl (18x18x3)		1		rood	nvt	homogeen	
2	1	1	1 laag	ophogingslagen/funderingslagen		1	donker grijs	oker	Zs3	gevekt	bkst fragm, hk, mortel
3	1	1	1 vloer	tgl (fragmentair bewaard)		1		rood	nvt	homogeen	
4	1	1	1 laag	funderingslaag		1	licht	oker	Zs1	homogeen	steriel
5	1	1	1 afvoerput	donkere, huneuze vulling		1	donker	grijs	Zs4	homogeen	bkst fragm, hk, mortel, bot, metaal
6	1	1	1 muur	bkst (22x10x5) fund muurwerk		1		rood	nvt	homogeen	ijzerzandsteen, mergel
7	1	1	1 muur	bkst (22x10x5) fund schouw (?)		1		rood	nvt	homogeen	
8	1	1	1 goot?	bkst (22x10x5)		1		rood	nvt	homogeen	
9	1	2	2 laag	ophogingslaag		1	grijs	oker	Zs3	gevekt	bkst fragm, hk, mortel
10	1	2	2 schouw	fundering schouw (ijzerzandsteen)		1		rood	nvt	gevekt	bkst, mortel
11	1	2	2 schouw	bkst (22x10x5)		1		rood	nvt	homogeen	
12	1	2	2 vloer	bkst (22x10x5)		1		rood	nvt	homogeen	

Bijlage 3 – Fotolijst

nieuw nr	origineel nr	Datum	Type	Fotograaf	oriëntatie	beschrijving	WP	Vlak	Projectcode
DHS_F_001	P7171832	17.07.2019	inspectie	aW					2019G187
DHS_F_002	P7171832	17.07.2019	inspectie	aW					2019G187
DHS_F_003	P7171832	17.07.2019	inspectie	aW					2019G187
DHS_F_004	P7171832	17.07.2019	inspectie	aW					2019G187
DHS_F_005	P7171832	17.07.2019	inspectie	aW					2019G187
DHS_F_006	P8141980	14.08.2019	overzichtsfoto	aW	NW		1	1	2019G187
DHS_F_007	P8141981	14.08.2019	overzichtsfoto	aW	NW		1	1	2019G187
DHS_F_008	P8141982	14.08.2019	overzichtsfoto	aW	N	oostelijk deel	1	1	2019G187
DHS_F_009	P8141983	14.08.2019	overzichtsfoto	aW	O		1	1	2019G187
DHS_F_010	P8141984	14.08.2019	overzichtsfoto	aW	ZO	zuidelijke deel	1	1	2019G187
DHS_F_011	P8141985	14.08.2019	overzichtsfoto	aW	NO	noordelijk deel	1	1	2019G187
DHS_F_012	P8141986	14.08.2019	overzichtsfoto	aW	Z		1	1	2019G187
DHS_F_013	P8141987	14.08.2019	overzichtsfoto	aW	Z		1	1	2019G187
DHS_F_014	P8141988	14.08.2019	overzichtsfoto	aW	Z		1	1	2019G187
DHS_F_015	P8141989	14.08.2019	overzichtsfoto	aW	ZO		1	1	2019G187
DHS_F_016	P8141990	14.08.2019	detailfoto	aW	Z	fundering vloer 2, schouw	1	1	2019G187
DHS_F_017	P8141991	14.08.2019	detailfoto	aW	Z	fundering vloer 2, schouw	1	1	2019G187
DHS_F_018	P8141992	14.08.2019	detailfoto	aW	W	fundering vloer 2, schouw	1	1	2019G187
DHS_F_019	P8141993	14.08.2019	detailfoto	aW	Z	vloer 1	1	1	2019G187
DHS_F_020	P8141994	14.08.2019	detailfoto	aW	Z	vloer 1	1	1	2019G187
DHS_F_021	P8141995	14.08.2019	detailfoto	aW	O	vloer 1	1	1	2019G187
DHS_F_022	P8141996	14.08.2019	detailfoto	aW	W	vloer 1	1	1	2019G187
DHS_F_023	P8141998	14.08.2019	overzichtsfoto	aW	Z		2	1	2019G187
DHS_F_024	P8141999	14.08.2019	overzichtsfoto	aW	W		2	1	2019G187
DHS_F_025	P8142000	14.08.2019	overzichtsfoto	aW	N	westelijk deel	2	1	2019G187
DHS_F_026	P8142001	14.08.2019	overzichtsfoto	aW	NO		2	1	2019G187
DHS_F_027	P8142002	14.08.2019	overzichtsfoto	aW	Z	bedekkend oppervlak	2	1	2019G187
DHS_F_028	P8142004	14.08.2019	overzichtsfoto	aW					2019G187
DHS_F_029	P8142005	14.08.2019	overzichtsfoto	aW					2019G187
DHS_F_030	P8142006	14.08.2019	overzichtsfoto	aW					2019G187
DHS_F_031	P8142007	14.08.2019	kijkgatfoto	aW	Z	kijkgat ZO	1	2	2019G187
DHS_F_032	P8142008	14.08.2019	kijkgatfoto	aW	Z	kijkgat ZO	1	2	2019G187
DHS_F_033	P8142009	14.08.2019	kijkgatfoto	aW		kijkgat ZO	1	2	2019G187
DHS_F_034	P8142010	14.08.2019	kijkgatfoto	aW		kijkgat ZO	1	2	2019G187
DHS_F_035	P8142011	14.08.2019	kijkgatfoto	aW	N	kijkgat ZO	1	2	2019G187
DHS_F_036	P8142012	14.08.2019	kijkgatfoto	aW	O	kijkgat ZO	1	2	2019G187

KU LEUVEN ARCHEOWORKS
Celestijnenlaan 200E bus 2409
3001 HEVERLEE, België
tel. + 32 16 32 64 58
fax + 32 16 32 29 80
archeoworks@kuleuven.be
www.KU Leuven.be

